

Mario Vukelić, dipl.iur.oec.
sudac Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske

DIOBA STEČAJNE MASE I PRENOŠENJE NEUNOVČENE STEČAJNE MASE NA VJEROVNIKE

SADRŽAJ

I. DIOBA STEČAJNE MASE

1. UVOD

2. NAMIRENJE STEČAJNIH VJEROVNIKA

3. DIOBNI POPIS

3.1. sastavljanje i izlaganje diobnog popisa

3.2. djelomične diobe

3.3. odluka o neobavljanju dioba

4. OSPORENE TRAŽBINE

4.1. podnošenje dokaza o pokretanju ili preuzimanju parnica

4.2. izdvajanje-neuzimanje u obzir iznosa osporene tražbine

5. PRAVNI POLOŽAJ RAZLUČNOG VJEROVNIKA KOD DIOBE STEČAJNE MASE

6. TRAŽBINE VEZANE ZA ODGODNI UVJET

7. NAKNADNO UZIMANJE U OBZIR

8. IZMJENE DIOBNOG POPISA

9. PRIGOVORI NA DIOBNI POPIS

10. ODREĐIVANJE VISINE DIJELA KOJI SE ISPLAĆUJE

11. ZAVRŠNA DIOBA

11.1. pristupanje i suglasnost za završnu diobu

11.2. završna dioba po odluci stečajnog suca

11.3. sazivanje završnog ročišta po odluci stečajnog suca

11.4. odgoda završnog ročišta po odluci stečajnog suca

12. ZAVRŠNO ROČIŠTE PO OKONČANOM UNOVČENJU STEČAJNE MASE

12.1. odlučivanje vjerovnika na završnom ročištu

13. VIŠAK PRI ZAVRŠNOJ DIOBI

14. NAKNADNA DIOBA

II. PRENOŠENJE NEUNOVČENE STEČAJNE MASE NA VJEROVNIKE

1. RJEŠENJE O PRIJENOSU NEUNOVČENE STEČAJNE MASE

2. IZJAŠNENJE O PREUZIMANJU NEUNOVČENE STEČAJNE MASE

- 2.1. upozorenje o izjašnjenju
- 2.2. rok za izjašnjenje
- 2.3. osobe koje se izjašnjavaju
- 2.4. neizjašnjavanje o preuzimanju

3. OBVEZE STEČAJNIH VJEROVNIKA PREMA VJEROVNICIMA OSPORENIH I ODGOĐENIH TRAŽBINA

4. OBVEZE PREMA OSOBAMA KOJE IMAJU UDJELE U STEČAJNOM DUŽNIKU

5. ŽALBA PROTIV RJEŠENJA O PRIJENOSU NEUNOVČENE STEČAJNE MASE

6. STUPANJE NA MJESTO STEČAJNOG DUŽNIKA

7. POLOG ZA SPOROVE STEČAJNOG DUŽNIKA

8. DIJELOVI NEUNOVČENE STEČAJNE MASE KOJI POSTAJU IMOVINA RH

I. DIOPA STEČAJNE MASE

1. UVOD

Namirenje stečajnih vjerovnika jedan je od najvažnijih ciljeva stečajnog postupka .
Provodi se na dva načina:

1. diobama i
2. prijenosom neunovčene stečajne mase na vjerovnike

Diobama se stečajnim vjerovnicima, razmjerno njihovim utvrđenim tražbinama isplaćuje pripadajući iznos unovčene stečajne mase.

Postotak namirenja stečajnih vjerovnika kod nas je u pravilu vrlo nizak.

Postoje:

1. djelomične diobe,
2. završne diobe i
naknadna dioba.

Vjerovnici se mogu namirivati i naturalno – prijenosom dijela neunovčene stečajne mase.

Taj prijenos može se izvršiti:

1. odlukom vjerovnika na završnom ročištu,
2. rješenjem stečajnog suca

Prijenos neunovčene stečajne mase na stečajne vjerovnike dijelom je novi institut uveden Zakonom o izmjenama i dopunama stečajnog zakona /NN 123/03; u daljem tekstu ZID SZ 03).

Obzirom na njegov značaj taj institut je cjelovito obrađen u drugom dijelu ovog rada.

2. NAMIRENJE STEČAJNIH VJEROVNIKA

Odredbom čl. 183. st. 1. Stečajnog zakona određuje se da se s namirenjem stečajnih vjerovnika može započeti tek nakon općeg ispitnog ročišta.

Treba napomenuti, da se radi o stečajnim vjerovnicima čiji je pojam određen odredbom članka 70. Stečajnog zakona. To su vjerovnici dužnika koji u vrijeme otvaranja stečajnog postupka imaju neku imovinskopravnu tražbinu prema stečajnom dužniku i svrstani su u odgovarajuće isplatne redove.

Ostali vjerovnici stečajnog dužnika su:

1. razlučni vjerovnici (čl. 81. SZ),
2. izlučni vjerovnici (čl. 79. SZ) i
3. vjerovnici stečajne mase (čl. 85., 86 i 87. SZ)

Formulacija da se sa namirenjem stečajnih vjerovnika može započeti tek nakon općeg ispitnog ročišta nije dovoljno precizna.

S namirenjem stečajnih vjerovnika može se započeti tek nakon što rješenjem stečajnog suca budu pravomoćno utvrđene tražbine vjerovnika koji se namiruju, a što je krajnji rezultat održanog ispitnog ročišta.

Pravno ishodište bilo koje diobe je rješenje stečajnog suca kojim se određuje u kojem su iznosu i u kojem isplatnom redu utvrđene odnosno osporene pojedine tražbine. (čl. 177. st. 3. SZ).

Stavkom drugim čl. 183. SZ određeno je da se namirenje provodi prema pritjecanju gotovinskih sredstava.

U ekonomskom smislu, osnova namirenja je unovčenje stečajne mase. Prema tome, pritjecanje gotovinskih sredstava i diktira tempo namirenja vjerovnika.

Stečajni vjerovnici nižih isplatnih redova ne uzimaju se u obzir kod djelomičnih dioba. (čl. 183. st. 2. SZ).

Ova odredba proizlazi iz propisa iz čl.70. st. 2. SZ, gdje je određeno da se vjerovnici kasnijeg isplatnog reda mogu namiriti, tek pošto budu u cijelosti namireni vjerovnici prethodnog isplatnog reda, a vjerovnici istog isplatnog reda namiruju se razmjerno veličini svojih tražbina.

U stečaju je moguće izvršiti više djelomičnih dioba, ali je praktično do zaključenja stečajnog postupka nemoguće unaprijed precizno utvrditi u kojem postotku će biti namireni vjerovnici pojedinih isplatnih redova.

Obzirom da se vjerovnici kasnijeg isplatnog reda mogu namiriti, tek pošto budu u cijelosti namireni vjerovnici iz prethodnog isplatnog reda, logično je da se vjerovnici nižih isplatnih redova ne uzimaju u obzir kod djelomičnih dioba.

St. 3. čl. 183. Stečajnog zakona¹ izmijenjen je na način da diobe obavlja stečajni upravitelj, a prije svake diobe je dužan pribaviti suglasnost odbora vjerovnika, ako je osnovan i stečajnog suca.

Ranija izmijenjena odredba propisivala je suglasnost odbora vjerovnika odnosno stečajnog suca, ako taj odbor nije osnovan.

Dakle, ovom novelom određeno je da stečajni upravitelj u svakom slučaju mora pribaviti suglasnost stečajnog suca i kumulativno suglasnost odbora vjerovnika ako je osnovan. Time se postiže veća procesna disciplina i transparentnost postupka.

Iako se u ovoj odredbi govori o dvije naoko jednake suglasnosti – odbora vjerovnika i stečajnog suca, njihovo procesno značenje bitno se razlikuje i nema isti značaj.

Odbor vjerovnika (u smislu odredbe čl. 34. i dr. SZ), ima prvenstveno nadzornu i savjetodavnu funkciju, te ulogu obavještanja vjerovnika o tijeku stečajnog postupka.

Uloga stečajnog suca bitno je drugačija.

To se očituje i u odredbi čl. 17. SZ, gdje se između ostalog (u st. 1. toč. 3. 4 i 7.), određuje da stečajni sudac imenuje i razrješava stečajnog upravitelja, nadzire njegov rad i daje mu obvezatne upute, nadzire rad odbora vjerovnika, te odobrava isplatu vjerovnika.

Nadalje, stečajni sudac može razriješiti po službenoj dužnosti i na zahtjev vjerovnika pojedinog člana odbora vjerovnika (čl. 35. st. SZ).

Prilikom odlučivanja odbora vjerovnika, ako su podijeljeni, glasovi odlučuje glas stečajnog suca (čl. 37. st. 6. SZ).

Ova kratka komparativna analiza procesne pozicije odbora vjerovnika u odnosu na stečajnog suca, prikazana je radi mogućnosti da odbor vjerovnika odbije dati suglasnost, a stečajni sudac se suglasi za diobu (u smislu odredbe čl. 183. st. 3. SZ).

Iako navedeni propis traži kumulativnu suglasnost i odbora vjerovnika (ako je osnovan) i stečajnog suca, on zahvaljujući svojoj procesnoj poziciji može bitno utjecati na stav odbora vjerovnika oko suglasnosti za diobu, na naprijed izloženi način.

3. DIOBNI POPIS

3.1 Sastavljanje i izlaganje diobnog popisa

Diobni popis je popis tražbina koje se uzimaju u obzir pri pojedinoj diobi. Sastavlja ga stečajni upravitelj na osnovu rješenja stečajnog suca o utvrđenim tražbinama i u skladu s iznosom unovčene stečajne mase.

¹ Čl. 183. ST. 3. SZ NN 129/2000 glasio je: Diobe obavlja stečajni upravitelj. Prije svake diobe on je dužan pribaviti suglasnost odbora vjerovnika, odnosno stečajnog suca, ako taj odbor nije osnovan.

Odredba o diobnom popisu sadržana u čl. 184. Stečajnog zakona² izmijenjena je u cijelosti.

Prema st. 1. novelirane odredbe čl. 184. SZ, stečajni upravitelj dužan je najkasnije u roku od dva mjeseca nakon održanog općeg ispitnog ročišta sastaviti popis tražbina koje će se uzimati u obzir pri narednim diobama.

U popisu će biti utvrđeni visina tražbina, njihov isplati red, te ako prikupljena sredstava to omogućavaju, navest će se i iznos koji će pojedini vjerovnik dobiti prigodom prve djelomične diobe.

Popis treba izložiti u pisarnici stečajnog suda na uvid svim sudionicima.

U odnosu na raniji propis iz čl. 184.SZ, koji je stavljen van snage, novina je obveza stečajnog upravitelja, da prema mogućnosti objavi i iznos koji će pojedini vjerovnik dobiti prilikom prve djelomične diobe.

Iako se popis izlaže u pisarnici stečajnog suda, na uvid u sudionicima, nema više obveze upravitelja javno objaviti zbroj tražbina i iznos koji će se raspodijeliti vjerovnicima pri diobi.

Napuštanjem koncepta javne objave tražbina koje će se raspodijeliti vjerovnicima, bez odgovarajućih izmjena odredaba stečajnog zakona koje su suštinski povezane upravo na ovu javnu objavu, značajno je narušena konzistentnost instituta diobe.

Rokovi iz čl. 185. 186. 188. 189 i 190. SZ počinju teći upravo u odnosu na javnu objavu tražbina koji će se rasporediti vjerovnicima.

O mogućem rješenju ovog problema i refleksijama na druge odredbe stečajnog zakona, izlaže se u nastavku ovog rada ,uz analizu navedenih članaka stečajnog zakona.

3.2. Djelomične diobe

Novelirana odredba čl. 184. st. 1. SZ, obvezuje stečajnog upravitelja najkasnije u roku od dva mjeseca nakon održanog općeg ispitnog ročišta sastaviti popis tražbina koje će se uzimati u obzir i pri narednim diobama.

Za primijetiti je da se u st. 2. ovog članka terminološki nedosljedno upotrebljava izraz “naredne djelomične diobe” u istom značenju kao i izraz “naredne diobe”

U raspravi o nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Stečajnog zakona 2003, u vezi ove odredbe, stavljena je primjedba od strane sudaca trgovačkih sudova. Predloženo je umjesto riječi “nakon održanja općeg ispitnog ročišta” unijeti riječi “nakon objave rješenja o utvrđivanju tražbina.”

Izvršenje obveze stečajnog upravitelja ovisno je o izradi rješenja sa ispitnog ročišta kojim stečajni sudac odlučuje o tome u kojem su iznosu, i u kojem isplatnom redu utvrđene, odnosno osporene pojedine tražbine. Stoga bi rok za izvršenje obveze stečajnog upravitelja trebao teći tek nakon objave rješenja na oglasnoj ploči suda.

² Čl. 184. SZ NN 129/2000 glasio je: Prije diobe stečajni upravitelj će sastaviti popis tražbina koje se uzimaju u obzir pri diobi. Taj se popis izlaže u pisarnici stečajnog suda na uvid sudionicima. Upravitelj je dužan javno objaviti zbroj tražbina i iznos koji će se raspodijeliti vjerovnicima.

Primjedba nije usvojena.

Okako sročena odredba stavlja stečajnog upravitelja pred gotovo nemoguć zadatak. Obzirom na prirodu stečajnog postupka, čini se da će biti vrlo teško stečajnim upraviteljima odrediti broj budućih dioba, a pogotovo se čini malo vjerojatnim da bi stečajni upravitelji mogli navesti i iznose koji će pojedini vjerovnik dobiti prigodom prve djelomične diobe, ukoliko dio stečajne mase već nije unovčen.

Racio instituta diobnog popisa je u tome da nakon unovčenja dijela stečajne mase, a prije diobe stečajni upravitelj sastavi popis tražbina koje će se sukladno rješenju o utvrđenim tražbinama isplatiti vjerovnicima. Pri tome, je odlučno da se popis sastavlja nakon pritjecanja sredstava, a prije diobe.

Novelirana odredba čl. 184. ovu obvezu stečajnog upravitelja stavlja u drugi vremenski okvir. Stečajni upravitelj dužan je najkasnije u roku od dva mjeseca nakon održanja ispitnog ročišta sastaviti popis tražbina koje će se uzimati u obzir pri narednim diobama.

Dakle, on u tom trenutku još vjerojatno niti ne zna iznos, niti dinamiku pritjecanja gotovinskih sredstava, pa je stoga i gotovo nemoguće predvidjeti broj budućih dioba.

Novelirani stečajni zakon ne predviđa koliko bi dioba tijekom stečajnog postupka trebalo biti, a istovremeno obvezuje stečajnog upravitelja sastaviti popis (jedan) koji će uzimati u obzir naredne diobe (više njih ili sve).

Ta obveza još se čini težom zbog toga što se i nakon roka (iz čl. 184. st. 1.SZ) od dva mjeseca od održanog općeg ispitnog ročišta, može održati i više posebnih ispitnih ročišta na prijedlog vjerovnika koji nisu pravodobno prijavili svoje tražbine (čl. 176. st. 2. SZ).

Na takvim posebnim ispitnim ročištima ravnopravno se utvrđuju tražbine kao i na općem ispitnom ročištu. Rješenje o utvrđivanju, odnosno osporavanju naknadno prijavljenih tražbina može bitno poremetiti strukturu i iznose tražbina s diobnog popisa sastavljenog nakon općeg ispitnog ročišta.

Stoga se ozbiljno postavlja pitanje svrhovitosti ove novele, obzirom da je potpuno jasno da se pri diobama uzimaju u obzir, samo one tražbine koje su pravomoćno utvrđene rješenjem sa ispitnog ročišta, a redoslijed namirenja precizno je namiren u odredbi čl. 70. st. 2. SZ.

Diobni popis stoga je matematički izračun kojim se određuje koji iznos od postotka prikupljenih sredstava će se isplati određenom vjerovniku, a sukladno utvrđenim tražbinama.

Kako je unovčenje stečajne mase vrlo dinamičan i do kraja neizvjestan proces, to je i prognoziranje isplata budućih dioba težak zadatak s nepredvidivim ishodom.

Stavkom 2. čl. 184. SZ obvezuje se stečajni upravitelj pristupiti narednim djelomičnim diobama, ako prikupljena sredstava to omogućavaju, a najkasnije svaka tri mjeseca.

Predlagatelj izmjena Stečajnog zakona uz obrazloženje končanog teksta nacrtu navodi da je osnovna ideja sukcesivna dioba unovčene stečajne mase uz potrebne rezervacije za vjerovnike koji tek trebaju dokazati svoje tražbine, da bi se na kraju u završnoj diobi definitivno raspodijelili.

Ova odredba pridonosi ubrzanju stečajnog postupka i u tom smislu je valja pozdraviti. Ona onemogućava stvaranje svojevrsnog financijskog kapitala u stečajnom postupku. U praksi poznati i slučajevi da su stečajni upravitelji umjesto dioba oročavali prikupljena financijska sredstva bez opravdanih razloga.

U tom smislu je i odredba iz st. 4. čl. 184. SZ koja određuje da stečajni upravitelj koji bez opravdanog razloga odugovlači sa obavljanjem djelomičnih dioba osobno odgovara vjerovnicima za štetu koju im je time prouzročio.

3.3. Odluka o neobavljanju dioba

Ako je potrebno radi osiguranja nastavljanja djelatnosti dužnika, ili priprema stečajnog plana, na izvještajnom ročištu vjerovnici mogu odlučiti da se djelomične diobe ne obavljaju (čl. 184. st. 3. SZ).

Ovo je bitna novina unutar ovog pravnog instituta, jer se odluku o odgodi dioba stavlja u domenu ovlasti vjerovnika. To je i logično rješenje obzirom da su vjerovnici u ekonomskom smislu vlasnici imovine stečajnog dužnika.

U pogledu odlučivanja na izvještajnom ročištu primjenjuju se odredbe čl. 38 C i D Stečajnog zakona. Odluka će se smatrati donesenom, ako je zbroj iznosa tražbina stečajnih vjerovnika koji su glasovali za neku odluku viši od zbroja iznosa tražbina vjerovnika koji su glasovali protiv te odluke.

Neovisno što odredba čl. 184. st. 3. izričito navodi da na izvještajnom ročištu vjerovnici mogu odlučiti da se djelomične diobe ne obavljaju, takva odluka može se donijeti i na bilo kojoj skupštini vjerovnika, što proizlazi iz odredbe čl. 38E st. 1. toč. 3 SZ³.

4. OSPORENE TRAŽBINE

4. 1. Podnošenje dokaza o pokretanju ili preuzimanju parnica

Odredba o osporenim tražbinama nije mijenjana.

Tako u smislu čl. 185. st. 1. 2 i 3. Stečajnog zakona, stečajni vjerovnik koji je upućen u parnicu radi utvrđenja svoje osporene tražbine mora u roku od 15. dana od javne objave iz (ukinute!) odredbe čl. 184. SZ, podnijeti dokaz stečajnom upravitelju da je podnio tužbu radi utvrđenja tražbine, odnosno da je preuzeo ranije pokrenutu parnicu.

³ čl. 38.e st.1.i t.3. Stečajnog zakona NN 123/03 glase: st. 1.)Skupština vjerovnika ovlaštena je na izvještajnom ročištu ili kojem kasnijem ročištu: t.3.)odlučiti o nastavku poslovanja dužnika i o načinu unovčenja njegove imovine

Ovdje se radi o očitoj redakcijskoj grešci, odnosno zakonskoj neusklađenosti, obzirom da je noveliranom odredbom čl. 184. SZ⁴ koncept javne objave tražbina koje će se raspodijeliti vjerovnicima napušten.

Treba ukazati na odredbu čl. 9. SZ gdje se određuje da se sudska pismena koja treba javno objaviti, objavljuju u Narodnim novinama i na oglasnoj ploči suda, a mogu se objaviti i u kojem drugom javnom glasilu.

Prema tome, izlaganje diobnog popisa u pisarnici stečajnog suda nije javna objava u smislu čl. 9. SZ.

Ovakva neusklađenost mogla bi se prevladati na način da stečajni upravitelji ipak javno objave popis tražbina koji će se uzimati u obzir pri narednim diobama. To stoga jer rok od 15 dana iz odredba čl. 185. SZ nedvojbeno počinje teći od dana javne objave.

Iako je otpala zakonska obveza, nema zakonske zapreke javnoj objavi.

Obzirom da je napušten koncept javne objave zbroja tražbina i iznosa koji će se raspodijeliti vjerovnicima, u pokušaju da se prevlada ova praznina, trebalo bi objaviti kompletan popis tražbina koje će se uzimati u obzir pri narednim diobama (u smislu novelirane odredbe čl. 184. st. 1. SZ)⁴.

Takvo rješenje, ne samo da je krajnje nepraktično, već može biti i vrlo skupo, jer takav popis može biti opširan.

Neovisno o svemu, jasno je da stečajnim vjerovnicima upućenim na parnicu, rok od 15 dana teče od dana javne objave zbroja tražbina i iznosa koji se dijele vjerovnicima. Ako javna objava izostane, odredba o podnošenju dokaza o pokrenutim odnosno preuzetim parnicama, gubi svoj smisao.

4.2. Izdvajanje – neuzimanje u obzir iznosa osporene tražbine

Propisom čl. iz 185. st. 2. SZ određeno je da će se nakon podnošenja dokaza stečajnom upravitelju da je podnesena tužba radi utvrđena tražbine, odnosno preuzeta ranije pokrenuta parnica, izdvojiti iznos koji bi vjerovnik dobio da njegova tražbina nije osporena, i to sve dok se parnica pravomoćno ne završi.

Tražbina tog vjerovnika pri djelomičnoj diobi neće se uzeti u obzir, ako vjerovnik pravodobno ne podnese dokaz da je u roku pokrenuo, odnosno preuzeo ranije pokrenutu parnicu (čl. 185. st. 3. SZ).

Radi boljeg razumijevanje ove odredbe treba ukazati i na rješenje iz odredbe iz čl. 178. st. 5. SZ koja nije mijenjana.

Navedena odredba propisuje, da ako osoba koja je upućena na parnicu ne pokrene parnicu u roku koji je zato određen smatrat će se da je odustala od prava na vođenje parnice. Taj rok je prekluzivan, pa će parnični sud u skladu sa postojećom sudskom praksom odbaciti tužbu podnesenu nakon isteka tog roka.

⁴ Čl. 184. Stečajnog zakona NN 129/2000 glasi: prije diobe stečajni upravitelj će sastaviti popis tražbina koje se uzimaju u obzir pri diobi. Taj se popis izlaže u pisarnici stečajnog suda na uvid sudionicima. Upravitelj je dužan objaviti zbroj tražbina i iznos koji će se raspodijeliti vjerovnicima.

Tražbina takvog vjerovnika neće se uzeti u obzir ni pri djelomičnim, a ni pri završnoj diobi.

Nasuprot tome, prema odredbi čl. 185. st. 3. SZ tražbina vjerovnika neće se uzeti u obzir pri djelomičnoj diobi, ali će se uzeti u obzir pri završnoj diobi, ako je vjerovnik pokrenuo parnicu u roku iz rješenja o upućivanju u parnicu, ali dokaz o podnošenju te parnice nije u roku dostavio stečajnom upravitelju.

5. PRAVNI POLOŽAJ RAZLUČNOG VJEROVNIKA KOD DIOBE STEČAJNE MASE

Institut razlučnog vjerovnika Novelom SZ iz 2003. je promijenjen, nadamo se u pozitivnom smislu. Obzirom da je to predmet drugog poglavlja u ovoj knjizi, ovom prigodom ograničiti ćemo se samo na poziciju razlučnih vjerovnika kod diobe.

Uvodno treba naglasiti da se u odredbi čl. 186. SZ propisuje odvojeno namirenje razlučnih vjerovnika u stečajnom postupku.

Ovo se ističe obzirom na noveliranu odredbu čl. 164A Stečajnog zakona koja propisuje namirenje razlučnih vjerovnika u ovršnom postupku uz odgovarajuću primjenu Ovršnog zakona.

U čl. 186. st. 1. SZ ponovo se ponavlja greška iz ukinutog čl. 184. SZ vezana uz javnu objavu tražbine koje će se raspodijeliti vjerovnicima.

Propisuje se da vjerovnik koji ima pravo na odvojeno namirenje, treba najkasnije u roku od 15. dana nakon javne objave iz čl. 184. SZ, (a pri tome se misli na raniju odredbu koja je ukinuta ovom novelom) podnijeti dokaz stečajnom upravitelju da se i u kojem se iznosu odrekao odvojenog namirenja ili da nije odvojeno namiren. Ako dokaz ne podnese pravodobno ,njegova se tražbina neće uzeti u obzir pri djelomičnoj diobi.

I u ovom slučaju vrijedi sve naprijed izneseno o rokovima vezanim uz javnu objavu tražbina koje će se raspodijeliti vjerovnicima.

Stavkom 2. čl. 186. SZ, koji također nije izmijenjen ,propisuje se da razlučni vjerovnik, u roku od 15 dana nakon javne objave (iz ukinute odredbe iz čl. 184. SZ) treba stečajnom upravitelju dokazati da će unovčiti predmet na kojem postoji razlučno pravo, i treba učiniti vjerojatnim visinu iznosa u kojem neće biti odvojeno namiren. U tom će se slučaju pri diobi odvojiti iznos koji odgovara dijelu kojem tražbina neće biti odvojeno namirena.

U ovoj su situaciji razlučni vjerovnici ujedno i stečajni vjerovnici s osnove osobne odgovornosti stečajnog dužnika.

U smislu odredbe čl. 84. Stečajnog zakona, oni imaju pravo na razmjerno namirenje iz stečajne mase, ako se odreknu odvojenog namirenja, ili ako se ne uspiju odvojeno namiriti.

U praksi nailazimo na slučajeve u kojima su različni vjerovnici namireni samo u dijelu svog potraživanja. Unovčenjem predmeta iz kojeg se oni imaju pravo odvojeno namiriti, podmiren je samo dio njihovog potraživanja. Za razliku tražbine preko postignute cijene različni vjerovnici imaju se pravo namiriti kao stečajni vjerovnici.

Ako različni vjerovnik ne ispuni uvjete iz čl. 186. st.1. SZ do završne diobe, iznosi odvojeni radi namirenja razlučnog vjerovnika, raspodijeliti će se stečajnim vjerovnicima. (Čl. 186. st.2. SZ).

Pod uvjetima iz st. 1. ovog članka podrazumijeva se podnošenje dokaza o odvojenom namirenju u roku od 15 dana od javne objave, iz ukinute odredbe čl. 184. SZ. I ovdje se ponovno susrećemo s već opisanim problemom javne objave.

Člankom 186. st. 3. SZ, (koji također nije izmijenjen) određuje se da ako stečajni upravitelj ima pravo unovčiti predmet na kojem postoji različno pravo, neće se primjenjivati odredbe st. prvog i drugog ovog članka.

Dakle, vjerovnik ne treba podnositi dokaz o odvojenom namirenju i učiniti vjerojatnim visinu iznosa u kojem neće biti odvojeno namiren.

Kod djelomične diobe upravitelj će, ako još nije unovčio predmet, procijeniti u kojem iznosu tražbina vjerovnika neće biti odvojeno namirena i pri djelomičnoj diobi odvojiti iznos koji odgovara dijelu u kojem tražbina neće biti namirena.

Procjena visine iznosa u kojem različni vjerovnik neće biti odvojeno namiren u praksi najčešće predstavlja razliku između procijenjene vrijednosti predmeta na kojem postoji različno pravo i visine tražbine razlučnog vjerovnika. Nažalost, značajna razlika između procijenjene vrijednosti stvari i tržišne vrijednosti (postignute cijene) češće je pravilo nego izuzetak.

6. TRAZBINE VEZANE UZ ODGODNI UVJET

Tražbine vezane uz odgodni uvjet pri djelomičnoj diobi se uzimaju u obzir u njihovu punoj visini.

Udio koji otpada na tu tražbinu odvojiti će se pri diobi (čl. 187. st. 1. SZ.)

U smislu odredbe čl. 74. st. 1. ZOO-a, ugovor je sklopljen pod uvjetom, ako njegov nastanak ili prestanak zavisi od neizvjesne činjenice. Ako je sklopljen pod odgodnim uvjetom, pa se uvjetu udovolji, ugovor djeluje od trenutka njegovog zaključenja, osim ako iz Zakona, prirode posla ili volje stranaka ne proističe što drugo (čl. 74. i 1. i 2. ZOO-a).

Jasno je da se pri djelomičnoj diobi uzima u obzir samo utvrđena tražbina, vezana uz odgodni uvjet. Ukoliko bi ta tražbina bila osporena, za nju vrijedi pravni režim iz odredbe čl. 185. SZ.

Ako je mogućnost nastupa uvjeta toliko daleka, da tražbina u vrijeme diobe nema imovinske vrijednosti, takva se tražbina vezana uz odgodni uvjet pri završnoj diobi neće uzeti u obzir. Iznosi odvojeni prilikom prethodnih dioba za namirenje te tražbine uključuje se u masu iz koje će se obaviti završna dioba. (Čl. 187. st. 2. SZ)

Odredbu o dalekoj mogućnosti nastupa uvjeta zbog koje je tražbina bezvrijedna, valjalo bi tumačiti kao blanketnu normu pomoću koje se na konkretno činjenično stanje primjenjuju druge pravne norme i načela.

Imovinska vrijednost tražbine vezane uz odgovni uvjet trebala bi se procjenjivati u skladu s pažnjom dobrog domaćina, ukoliko je riječ o građansko-pravnom odnosu ili uz pažnju dobrog gospodarstvenika, ako se radi o obveznom odnosu iz trgovačkog prava.

U literaturi je zastupljen i stav da mogućnost nastupa takvog uvjeta mora biti toliko daleka, da tražbina nema imovinsku vrijednost, pa nitko razuman ne bi platio bilo kakvu naknadu, ako mu se takva tražbina ustupi⁵.

7. NAKNADNO UZIMANJE U OBZIR

Vjerovnicima koji nisu uzeti u obzir pri djelomičnoj diobi, a koji naknadno ispune uvjete iz čl. 185. i 186. SZ, isplatit će se prilikom naredne diobe iz preostale stečajne mase iznos koji ih izjednačava s ostalim vjerovnicima. Tek nakon toga moći će se pristupiti namirenju drugih vjerovnika (čl. 188. SZ).

Iako je ova odredba ostala neizmijenjena, izmjenom odredbe čl. 184. SZ promijenjeno je i značenje ove odredbe.

Pod pojmom vjerovnika koji nisu uzeti u obzir, prvenstveno se misli na vjerovnike koji su upućeni na parnicu radi utvrđenja tražbina, te na različite vjerovnike koji su se odrekli prava na odvojeno namirenje ili se nisu uspjeli odvojeno namiriti uopće ili u dijelu.

Ispunjavanje uvjeta iz čl. 185. i 186. SZ, podrazumijeva podnošenje pravomoćne presude kojom je utvrđena osporena tražbina, odnosno izjave o odricanju na odvojeno namirenje ili dokaza da se vjerovnik nije uspio odvojeno namiriti.

Ove radnje moraju, međutim, biti poduzete u roku od 15 dana od dana javne objave iz ukinutog čl. 184. SZ koji je promijenjen na način da je otpala dužnost stečajnog upravitelja javno objaviti zbroj tražbina i iznos koji će se raspodijeliti vjerovnicima.

Ukoliko stečajni upravitelj ne izvrši navedenu javnu objavu, trebalo bi razmotriti mogućnost da je uvjet iz čl. 188. SZ nemoguć, a što u krajnjoj konzekvenci može rezultirati ništavošću.

8. IZMJENE DIOBNOG POPISA

Stečajni upravitelj će u roku od 3 dana od isteka rokova iz čl. 185. i 186. SZ izmijeniti popis ako to postane prijeko potrebno s obzirom na odredbe iz čl. 185. do 188. SZ (čl. 189 SZ).

⁵ Mr.sc. Andrija Eraković, Stečajni zakon s komentarom i primjerima RRIF, Zagreb, 1997. str. 131.

Ova odredba odnosi se na situaciju kada stečajni upravitelj nakon što je sačinio diobni popis i javno ga objavio, od vjerovnika čije su tražbine osporene, razlučnih vjerovnika, vjerovnika čije su tražbine vezane uz odgodni uvjet, odnosno vjerovnika koji iz bilo kojih razloga nisu uzeti u obzir, dobije dokaze da se njihove tražbine u skladu s odgovarajućim odredbama SZ moraju uzeti u obzir prilikom diobe.

Obzirom na ta nova saznanja (koja nije imao u trenutku sastavljanja diobnog popisa) radi pravilnog namirenja stečajnih vjerovnika, prijeko je potrebno izmijeniti diobeni popis.

Treba istaći da se ovdje ne radi o prigovoru na diobni popis iz čl. 190. SZ, već stečajni upravitelj svojevóljno, na temelju podnesenih dokaza, mijenja diobni popis, obzirom da je to prijeko potrebno.

9. PRIGOVORI NA DIOBNI POPIS

Odredba čl. 190. SZ koja se odnosi na prigovore na diobni popis, promijenjena je samo u toliko što se prigovori podnose stečajnom sudu, a ne stečajnom vijeću.

Rok za podnošenje prigovora je 8 dana po prestanku roka od 15 dana od dana javne objave iz ukinutog čl. 184. SZ. Stoga i u pogledu ovog roka vrijedi naprijed izneseno uz čl. 185, 186. i 188. SZ.

Odluka suda kojom se prigovor odbija, dostavlja se vjerovniku i stečajnom upravitelju. Protiv takvog rješenja o prigovoru vjerovnik ima pravo žalbe. (čl. 190. st. 2. SZ).

Ako stečajni sudac usvoji prigovor, donijet će se rješenje kojim se određuje ispravak diobnog popisa, a koji se dostavlja vjerovniku, upravitelju, te se izlaže u sudskoj pisarnici. Protiv takvog rješenja upravitelj i stečajni vjerovnici imaju pravo žalbe u roku od 8 dana kad je rješenje izloženo. (Čl. 190. st. 2. SZ).

Jasno je da se djelomičnoj diobi pristupa, tek po pravomoćnosti takvog rješenja (čl. 190. st. 3. SZ).

10. ODREĐIVANJE VISINE DIJELA KOJI SE ISPLAĆUJE

Visinu dijela unovčene stečajne mase koja će se isplaćivati pri određenoj djelomičnoj diobi, na prijedlog stečajnog upravitelja određuje odbor vjerovnika. Ako odbor nije osnovan, visinu dijela određuje upravitelj (čl. 191. st. 1. SZ).

Upravitelj je dužan vjerovnicima koji se uzimaju u obzir pri diobi pripočiti visinu dijela (čl. 191. st. 2. SZ).

Visina dijela koji se isplaćuje ne odnosi se naravno na iznos tražbine koji će biti isplaćen pojedinom vjerovniku. Taj iznos određen je rješenjem o utvrđivanju tražbina, na temelju kojeg je, a u skladu s naplaćenom stečajnom masom, stečajni upravitelj sačinio diobni popis.

Visina dijela koji se isplaćuje, odnosi se dakle, na dio unovčene stečajne mase koji će se isplatiti.

Pri tome treba imati u vidu novu odredbu iz čl. 187A SZ koja određuje da je tijekom cijelog stečajnog postupka, stečajni upravitelj dužan voditi računa da se iz stečajne mase osiguraju sredstva potrebna za namirenje predvidivih obveza stečajne mase.

Kako se iz stečajne mase prioritetno namiruju troškovi stečajnog postupka, te ostale obveze stečajne mase, to je obveza stečajnog upravitelja procijeniti koji se dio naplaćene stečajne mase može izdvojiti za djelomične diobe, a koji mu je potreban za namirenje predvidivih obveza stečajne mase.

Odluku o tome, na prijedlog stečajnog upravitelja, u skladu s odredbom čl. 191. SZ donosi odbor vjerovnika.

11. ZAVRŠNA DIOBA

11.1. Pristupanje i suglasnost za završnu diobu

Završnoj diobi pristupa se čim se okonča unovčenje stečajne mase (čl. 192. st. 1. SZ).

Ne govori se o unovčenju cjelokupne stečajne mase, već o okončanju unovčenja stečajne mase. Iz toga logički proizlazi da prilikom završne diobe može ostati još neunovčene stečajne mase. O načinu prijenosa neunovčene stečajne mase te i odlučivanju vjerovnika o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama bit će riječi u nastavku.

Odredba čl. 192. SZ novelirana je na način da se iza nepromijenjenih stavaka 1. i 2. dodaju stavci 3., 4. i 5.

Prije prikaza dodanih odredbi, treba se osvrnuti i na postojeću odredbu čl. 192. st. 2. koja je ostala neizmijenjena. Navedenim propisom određuje se da se završna dioba smije poduzeti samo uz suglasnost stečajnog suda. Ovdje se očigledno radi o još jednoj redakcijskoj grešci, obzirom da stečajni sud ne postoji kao tijelo stečajnog postupka pa kao takav ne može dati suglasnost na završnu diobu.

U smislu odredaba SZ stečajni sud je mjesno nadležan trgovački sud na kojem se provodi stečajni postupak, pred kojim se vode parnice radi utvrđenja potraživanja i drugi postupci vezani uz stečaj. Prema tome, pravilnija formulacija navedene odredbe bi bila: uz suglasnost stečajnog suca.

11.2. Završna dioba po odluci stečajnog suca

Novo dodanim stavkom 3. čl. 192. SZ određeno je da stečajni sudac odlučuje na prijedlog stečajnog upravitelja ili kojeg od vjerovnika, odnosno po službenoj dužnosti da se pristupi završnoj diobi kada ocijeni:

1. da je unovčen znatni dio stečajne mase, a da se ne može očekivati da bi moglo doći do uspješnog unovčenja njezinog preostalog dijela, odnosno da se ono ne bi moglo okončati u razumnom roku ili
2. da predvidivi troškovi nastavljanja stečajnog postupka radi unovčenja preostalog dijela stečajne mase ne opravdavaju njegovo nastavljanje.

Odluka je dakle na stečajnom sucu, a inicijativu, odnosno prijedlog za to može podnijeti stečajni upravitelj ili vjerovnik. Neovisno o tome, stečajni sudac po službenoj dužnosti, tijekom cijelog trajanja stečajnog postupka, prati i ocjenjuje da li su se stekli naprijed opisani uvjeti za pristupanje završnoj diobi.

Točka 1. st.3. čl. 192. SZ predviđa okolnost unovčenja znatnog dijela stečajne mase. Uz to potrebno je kumulativno ispuniti jedan od dva navedena uvjeta:

1. da se ne može očekivati uspješno unovčenje preostalog dijela stečajne mase ili
2. da se takvo unovčenje ne može očekivati u razumnom roku.

Postavlja se dakle, pitanje tumačenja pojma očekivanje uspješnog unovčenja.

U praksi to bi bile okolnosti u kojima se ni nakon više pokušaja prodaje, imovina nije mogla unovčiti, a pri tome se cijena snižavala do iznosa znatno ispod procijenjene vrijednosti. Drugi uvjet je da se unovčenje ne bi moglo okončati u razumnom roku, što je u logičnom smislu slično neuspješnom unovčenju.

Česte su situacije da postoji interes za kupnju dijelova stečajne mase, ali se najčešće radi pravnih nedostataka na stvari (parnični postupci ili različita prava trećih koja umanjuju ili ograničavaju prava potencijalnog vlasnika) takva prodaja ne može realizirati. Nastavljanje parnica koje se vode radi takvih dijelova stečajne mase, znatno produžuju poskupljuju stečajne postupke.

Stoga je logična odredba iz čl. 192. st. 3. toč. 2. SZ koja predviđa pristupanje završnoj diobi kada stečajni sudac ocijeni da predvidivi troškovi nastavljanja stečajnog postupka radi unovčenja preostalog dijela stečajne mase ne opravdavaju njegovo nastavljanje.

Radi o jasnim ekonomskim razlozima prema kojima je trošak postupka u nesrazmjeru s mogućom dobiti, odnosno realiziranom cijenom.

Ovu cijelu odredbu treba sagledavati u kontekstu s odredbom čl. 193A SZ koja određuje da se vlasništvo neunovčene stečajne mase razmjerno prenaša vjerovnicima. Prema tome, prilikom odlučivanja o završnoj diobi, a pri ocijeni uspješnog unovčenja, razumnog roka ili neopravdanih troškova nastavka postupka, stečajni sudac treba imati u vidu mogućnost prijenosa neunovčene stečajne mase vjerovnicima. Određeni dijelovi stečajne mase mogu imati minimalnu ili nikakvu tržišnu vrijednost, a u isto vrijeme imati uporabnu vrijednost, pa je ekonomski isplativije predati je vjerovnicima.

11.3. Sazivanje završnog ročišta po odluci stečajnog suca

Ako stečajni sudac odluči da valja pristupiti završnoj diobi, on u skladu sa odredbom st. 4. čl. 192. SZ može u zaključku o sazivanju završnog ročišta naložiti stečajnom upravitelju da pripremi obrazloženi prijedlog odluke o neunovčenim predmetima stečajne mase, i o nenaplaćenim tražbinama, odnosno pozvati vjerovnike da sami pripreme odgovarajuću odluku.

Nejasno je zašto je ovdje upotrijebljen termin zaključak.

Prema odredbi iz čl. 10. SZ, odluke o stečajnom postupku donose u obliku rješenja i naredbe. Nije dakle predviđen zaključak.

Odluku o pristupanju završnoj diobi iz čl. 192. st. 3. SZ stečajni sudac donosi u obliku rješenja. Iako odredba izričito ne spominje rješenje, treba uzeti da je protiv takvog rješenja dopuštena žalba u smislu odredbe čl. 11. st. 2. SZ.

Stoga bi stečajni sudac u skladu sa navedenom odredbom stečajnog zakona trebao donijeti rješenje o određivanju (ili sazivanju) završnog ročišta.

Iako nije izričito propisano i rješenje o određivanju završnog ročišta iz čl. 192. st. 4. SZ, valjalo bi javno objaviti (argument iz odredbe čl. 193. st. 2. SZ).

Također bi stečajni sudac trebao narediti, a ne naložiti stečajnom upravitelju da pripremi obrazloženi prijedlog o neunovčenoj stečajnoj masi

U smislu odredbe čl. 10. st. 2. SZ naredbom (ma koliko nam se taj termin činio neodgovarajućim!) se izdaje nalog službenoj osobi za obavljanje pojedinih radnji. Istim rješenjem stečajni sudac može pozvati vjerovnike da sami pripreme odgovarajuću odluku o neunovčenim predmetima stečajne mase i nenaplaćenim tražbinama.

Iz ove formulacije proizlaze najmanje dva pitanja.

Koja je to odluka odgovarajuća i koliko vjerovnika (jedan ili možda svi) moraju sudjelovati u pripremi odluke.

Za očekivati je da će se to u praksi svesti na više prijedloga vjerovnika koji će biti grupirani po interesnom kriteriju. Da li će odluka biti odgovarajuća o tome bi trebali odlučiti vjerovnici glasovanjem na završnom ročištu, a u smislu odredbe čl. 193. st. 1. toč. 3. SZ.

11.4. Odgoda završnog ročišta po odluci stečajnog suca

Posebnu pažnju svakako zaslužuje odredba iz st. 5. čl. 192. SZ. Ona određuje da će završno ročište stečajni sudac obvezatno sazvati najkasnije u roku dvije godine od dana otvaranja stečajnog postupka.

Iznimno, ako okolnosti to opravdavaju stečajni sudac će odgoditi zakazivanje završnog ročišta.

Potrebno je primijetiti da se u ovom stavku koriste dva različita termina za isti pojam: sazivanje, odnosno zakazivanje završnog ročišta.

Iako je obveza koristiti se zakonskom terminologijom, u duhu hrvatskog jezika najprikladnija riječ je: određivanje završnog ročišta. To stoga jer stečajni sudac svojim rješenjem određuje vrijeme i mjesto održavanja ročišta. Termin određivanje ročišta, koristi se i u čl. 193.st.1.SZ.

Obrazloženje predlagatelja za ovu odredbu odnosi se na unošenje discipline u vođenju stečajnih postupaka i ubrzanje njihova okončanja. Iako valja pozdraviti ovakvo nastojanje, njegov se doseg nažalost čini vrlo upitnim.

Treba napomenuti da je ova odredba donesena na tragu ideje, da se propiše obvezatno zaključenje stečajnog postupka u roku od dvije godine nakon njegova otvaranja.

U tom smislu odredba čl. 27. SZ pod navedenim okolnostima obvezuje stečajnog upravitelja unovčiti imovinu u roku od dvije godine od izvještajnog ročišta. Nadalje, prema odredbi čl. 158. st. 1. stečajni upravitelj ima dužnost i pravo unovčiti stečajnu masu nakon izvještajnog ročišta, /ukoliko vjerovnici nisu drugačije odlučili/.

Stoga se obveza stečajnom sucu sazvati završno ročište u roku od dvije godine od dana otvaranja stečajnog postupka, čini u suprotnosti s naprijed navedenim odredbama čl. 27. i 158. SZ.

Bez želje za opravdavanjem slučajeva u kojima su neki stečajni postupci neopravdano dugo trajali valja napomenuti slijedeće.

Naš stečajni zakon od svoje prve verzije iz 1996. godine modeliran je prema njemačkom stečajnom zakonu (insolvenzordnung). Njemački je stečajni zakon, rađen u odnosu na pravne dosege njemačkog društva, sa razvijenom tradicijom trgovačkih društava i još razvijenijim gospodarstvom, nasuprot našim tranzicijskim okolnostima.

Stečajna praksa je pokazala da su se stečajni postupci otvarali znatno nakon pretpostavljenih zakonskih rokova, ma kakvi bili određeni pojedinim novelama stečajnog zakona. Knjigovodstvena i računovodstvena dokumentacija često je bila neažurna, nedostatna, a ponekad je nije niti bilo. Vlasništvo imovine stečajnih dužnika često je bilo upitno, sporno, a u velikoj većini slučajeva o istome nisu postojale potrebne i valjane isprave.

U trenutku otvaranja stečajnih postupaka, stečajni dužnici bili su opterećeni velikim brojem parničnih postupaka bilo kao tužitelji, a još češće kao tuženici.

Ova situacija, nažalost prisutna je i danas i preoptimistično je za očekivati da će se razriješiti odredbom o obvezatnom zakazivanju završnog ročišta.

Vraćajući se na navedenu odredbu st. 5. čl. 192. treba analizirati i slijedeće: Propisano je da će završno ročište stečajni sudac odgoditi, a ako okolnosti konkretnog slučaja to opravdavaju.

Obzirom na obvezatnost određivanja završnog ročišta, proizlazi i pitanje da li bi stečajni sudac trebao donijeti rješenje o odgodi određivanja takvog ročišta i obrazložiti ga ,obzirom na okolnosti koje takvo rješenje opravdavaju.

Ukoliko se priklonimo ovakvom tumačenju, postavlja se nadalje pitanje žalbe i objave takvog rješenja. Obzirom da je člankom 11. SZ generalno riješeno da je protiv rješenja žalba dopuštena, osim ako nije drugačije određeno, proizlazi i da bi protiv ovakvog rješenja o odgodi određivanja završnog ročišta bila dozvoljena žalba. Obzirom da su adresati takvog rješenja svi vjerovnici, i stečajni upravitelj, iako to nije zakonom predviđeno, takvo bi rješenje valjalo objaviti javno.

12. ZAVRŠNO ROČIŠTE PO OKONČANOM UNOVČENJU STEČAJNE MASE

Daljom analizom odredbe čl. 192. i 193. SZ može se zaključiti da su najnovijim novelama stečajnog zakona uvedene dvije vrste završnih ročišta. Nazovimo ih uvjetno:

1. "redovito" završno ročište kojem se pristupa nakon okončanog unovčenja stečajne mase (čl. 192. st. 1. SZ)
2. "obvezatno" završno ročište po odluci stečajnog suca (čl. 192. st. 3,4. i 5.SZ)

Karakteristika "redovitog" završnog ročišta je, da nije vezano za rok u odnosu na dan otvaranja stečajnog postupka, već na činjenicu okončanog unovčenja stečajne mase. To ne znači da cjelokupna masa treba biti unovčena, obzirom da je odredbom čl. 193. st. 1. toč. 3. SZ, predviđeno da na takvom završnom ročištu vjerovnici odlučuju o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama.

Analizom ove odredbe ne može se izbjeći dojam sličnosti sa novelom iz st. 3. čl. 192. SZ gdje se govori o završnom ročištu nakon unovčenja znatnijeg dijela stečajne mase. (i td.).

"Obvezatno" završno ročište po odluci stečajnog suca sadržano je u noveli st. 3,4 i 5. čl. 192. SZ. Značajnije razlike u odnosu na "redovito" završno ročište iz čl. 193. SZ su u roku u kojem bi obvezatno završno ročište trebalo održati /dvije godine od otvaranja stečajnog postupka/,te u razlozima zbog kojih se obvezatno ročište mora odrediti, Na te razloge, stečajni sudac pazi po službenoj dužnosti, cijelim tijekom stečajnog postupka.

Iako stečajni sudac u skladu s odredbom čl. 17. st. 1. toč. 3. nadzire rad stečajnog upravitelja, ovom odredbom očito se htjelo pojačati taj nadzor u odnosu na okolnosti završetka stečajnog postupka.

U skladu s odredbom čl. 193. st. 1. SZ, «redovito» završno ročište određuje stečajni sudac prilikom davanja suglasnosti za završnu diobu.

Toč. 1. 2 i 3. navedenog članka SZ, određen je i dnevni red završnog ročišta i to:

1. rasprava o završnom računu stečajnog upravitelja,
2. podnošenje prigovora na završni popis i
3. odlučivanje vjerovnika o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama.

12.1. ODLUČIVANJE VJEROVNICA NA ZAVRŠNOM ROČIŠTU

Na koji način vjerovnici odlučuju o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama?

Obzirom da je završno ročište, ujedno i skupština vjerovnika, treba primijeniti odredbu čl. 38C i 38D SZ. U smislu navedenih odredaba odluka je donesena, ako zbroj iznosa tražbina stečajnih vjerovnika koji su glasovali za neku odluku iznosi više od zbroja iznosa tražbina stečajnih vjerovnika koji su glasovali protiv te odluke.

Završnom ročištu, često međutim prethodi više djelomičnih dioba, pri kojima je moguće da su se neki od vjerovnika namirili u cijelosti, iako oni i dalje u smislu odredbe čl. 70. SZ zadržavaju status stečajnog vjerovnika. Njima bi trebalo priznati pravo raspravljanja o završnom računu stečajnog upravitelja.

Ne bi im, međutim, trebalo pripasti pravo podnošenja prigovora na završni popis, odlučivanja o neunovčenim predmetima stečajne mase i nenaplaćenim tražbinama, obzirom na nedostatak pravnog interesa. Oni su već prethodno namireni u cijelosti. Neovisno o tome, oni su ipak stečajni vjerovnici nižih isplatnih redova (čl. 72. SZ), u odnosu na potraživanja kamata za tražbine od otvaranja stečajnog postupka do isplate, zatim za iznos troškova koji su nastali njihovim sudjelovanjem u postupku i td.

Odredbom čl. 38B. st. 1. SZ određeno je da na sjednici skupštine vjerovnika, vjerovnici nižih isplatnih redova nemaju pravo glasa.

Prema tome, pravo odlučivanja o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama trebalo bi pripasti samo vjerovnicima čije tražbine još nisu u potpunosti namirene. Na odgovarajući način ovo se odnosi i na odredbu čl. 192. st. 4. SZ u odnosu na pozivanje vjerovnika da sami pripreme odgovarajuću odluku o neunovčenim predmetima, kao i na odredbu čl. 199. st. 4. SZ, koji određuje postupak kod naknadne diobe.

Moguće da su nekom od djelomičnih dioba koje su prethodile završnoj diobi i završnom ročištu, vjerovnici određenog isplatnog reda bili namireni u cijelosti. Takvi vjerovnici po prirodi stvari ne bi mogli odlučivati o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama iz razloga nedostatka pravnog interesa, obzirom da je njihovo potraživanje u odnosu na stečajnog dužnika podmireno.

Odredbom čl. 193. st. 2. SZ određuje se da između objavljivanja poziva za ročište i njegova održavanja mora proći rok najmanje od 15 dana, a najviše 30 dana.

Kako je završno ročište po svojoj formi i skupština vjerovnika, u smislu odredbe čl. 38A st. 2. SZ vrijeme i mjesto održavanja, te dnevni red skupštine javno se priopćuje. To nadalje u smislu odredbe čl. 9. SZ znači, objavu u Narodnim novinama, na oglasnoj ploči suda, a može se objaviti i u kojem drugom javnom glasilu.

Na odluku suda o prigovorima vjerovnika na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 190. st. 2. i 3. SZ.

13. VIŠAK PRI ZAVRŠNOJ DIOBI

Ako se završnoj diobi mogu namiriti tražbine svih stečajnih vjerovnika, stečajni upravitelj će preostali višak predati dužniku pojedincu, (trgovac pojedinac i obrtnik). Ako je dužnik pravna osoba upravitelj će svakoj osobi koja ima udjele u dužniku dati, onaj dio viška, na koji bi imala pravo u slučaju likvidacije izvan stečajnog postupka (čl. 195. SZ).

Puno namirenje svih stečajnih vjerovnika podrazumijeva i namirenje tražbina nižih isplatnih redova (čl. 72. SZ). Ova okolnost može znatno vremenski odgoditi podjelu viška pri završnoj diobi.

Odredbom čl. 173. st. 5. SZ određeno je da se tražbine vjerovnika nižih isplatnih redova prijavljuju samo ako stečajni sudac posebno pozove i te vjerovnike da prijave svoje tražbine.

U praksi to se gotovo nikada ne događa prilikom otvaranja stečajnog postupka, jer je tada gotovo nemoguće procijeniti da li će biti sredstava i za takve vjerovnike. Stoga takav poziv kada i ako uslijedi, vremenski je lociran u sredini ili pred kraj stečajnog postupka. Kako se i te prijave ispituju na način kao i tražbine viših isplatnih redova (ispitno ročište, utvrđivanje, osporavanje, upućivanje na parnicu i sl.), jasno je da takav postupak znatno produžuje pristupanje podjeli viška pri završnoj diobi.

Ukoliko je dužnik pravna osoba, što je najčešće slučaj, višak se dijeli svakoj osobi (pravnoj ili fizičkoj), koja ima udjela u dužniku. To su dakle, dioničari, članovi društva s ograničenom odgovornošću, članovi javnog trgovačkog društva ili komanditnog društva.

Višak se dijeli razmjerno njihovim udjelima (dionicama, udjelima u d.o.o-u ili sl.).

Te osobe imaju i prava da im se preda i višak neunovčene stečajne mase pod uvjetima iz čl. 193A. st. 4. SZ.

14. NAKNADNA DIOBA

Radi cjelovitosti i preglednosti analize instituta diobe stečajne mase, ovdje ćemo navesti samo osnovno o naknadnoj diobi.

U smislu odredbe čl. 199. SZ, stečajni sudac određuje nastavak postupka radi naknade diobe, ako se nakon završnog ročišta:

1. stvore uvjeti da se zadržani iznosi podijele stečajnim vjerovnicima
2. iznosi koji su isplaćeni iz stečajne mase vrate natrag u masu
3. pronađe imovina koja ulazi u stečajnu masu.

Naknadna dioba može se provesti nakon završne diobe i nakon zaključenja stečajnog postupka.

No naknadne diobe, na odgovarajući način primjenjuju se odredbe stečajnog zakona o stečajnom dužniku i njegovim tijelima.

II. PRENOŠENJE NEUNOVČENE SEČAJNE MASE NA VJEROVNIKE

1. RJEŠENJE O PRIJENOSU NEUNOVČENE STEČAJNE MASE

Treća novela stečajnog zakona sadržana u ZID SZ 03 unosi novine u odnosu na postupak s neunovčenom stečajnom masom.

Uopćeno govoreći neunovčena stečajna masa može

1. prenijeti se na stečajne vjerovnike razmjerno njihovim utvrđenim tražbinama (čl. 193A)
2. postati imovinom Republike Hrvatske (u dijelu koju neunovčenu stečajnu masu pojedini vjerovnici ne žele preuzeti. pod uvjetom iz čl. 193B SZ.)

Iako je ovo nova odredba, mogućnost prijenosa dijela neunovčene stečajne mase na vjerovnike postojala je i prema ranijim odredbama stečajnog zakona. Tako odredba čl. 193. st. 1. toč. 3. SZ određuje da na završnom ročištu vjerovnici odlučuju o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama.

Slična rješenja postojala su još i u Zakonu o prisilnoj nagodbi, stečaju i likvidaciji (ZPNSL NN 54/94).

Tako je primjerice odredbom čl. 135. ZPNSL bilo propisano da se imovina, odnosno dio imovine koju čini funkcionalnu cjelinu, ako ne bude prodana može predati vjerovnicima, ako je prihvate, vodeći računa o visini njihovih potraživanja. Dio te imovine koja se ne može predati vjerovnicima predaje se Hrvatskom fondu za privatizaciju.

Također je u čl. 150. st. 4. ZPNSL normirano da se pojedine stvari iz diobne mase, ili pojedino potraživanje mogu prenijeti na pojedine vjerovnike vodeći računa o visini njihovih utvrđenih potraživanja.

Ovo se navodi kako bi se pojasnilo da ovakvi pravni instituti imaju tradiciju u našem pravnom sustavu, ali se prema dostupnim podacima može zaključiti da nisu adekvatno korišteni.

Praksa je pokazala da stečajni upravitelji s uspjehom unovčuju većinu imovine. Međutim, imovina koja ni nakon dužeg trajanja stečajnog postupka do završne diobe nije mogla biti unovčena, odnosno tražbine stečajnog dužnika koje se nisu uspjele naplatiti, najčešće ima takve karakteristike da se i vjerovnici rijetko odlučuju na njihovo preuzimanje.

Prema trećoj noveli stečajnog zakona (čl. 193A. st. 1. SZ), ako vjerovnici na završnom ročištu ne donesu odluku o neunovčenoj stečajnoj masi, stečajni sudac će rješenjem odlučiti da se ona prenese na stečajne vjerovnike razmjerno nenamirenim iznosima njihovih tražbina utvrđenih u stečajnom postupku (čl. 177. st. 3.). U pogledu tražbina koje su im ustupljene ti vjerovnici postaju solidarni vjerovnici.

Pretpostavke za prijenos neunovčene stečajne mase na vjerovnike su sljedeće:

- 1) poziv za završno ročište i upozorenje u skladu s odredbom čl. 193.b SZ
- 2) vjerovnici na završnom ročištu nisu donijeli odluku o neunovčenoj stečajnoj masi
- 3) prijenos mora biti razmjeran nenamirenim utvrđenim tražbinama

Prvo pitanje je kako prenijeti različite vrste stvari i prava, koje sačinjavaju neunovčenu stečajnu masu, na veći broj vjerovnika?

Podsjetimo da se vjerovnici oko toga nisu suglasili na prethodnom završnom ročištu.

Prijenos treba izvršiti na način da vjerovnici postanu suvlasnici u svakom idealnom dijelu stečajne mase. U naravi to mogu biti nekretnine, pokretnine, prava u obliku nenaplaćenih potraživanja, poslovni udijeli i slično.

Takva suvlasnička zajednica vjerovnika u odnosu na preuzetu stečajnu masu, sigurno će biti izvor mnogih, u ovom trenutku još nesagledivih problema i pitanja.

Na neka od njih, pokušalo se odgovoriti u nastavku ovog rada.

Predvidivo, najveći problem mogao bi nastati s vjerovnicima koji se nisu izjasnili da nisu voljni preuzeti dio neunovčene stečajne mase na koji bi imali pravo.

Iako možda nisu ni znali za završno ročište, niti za upozorenje na očitovanje, oni postaju potencijalni suvlasnici neunovčene stečajne mase, mimo svoje volje, temeljem rješenja stečajnog suca a u skladu s čl. 193.a SZ

Štoviše, oni prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu, stupaju na mjesto stečajnog dužnika u sve postupke u kojima je on sudjelovao u vezi s prenesenim dijelom imovine (čl. 193.a.st.6.SZ). To može rezultirati neželjenim stvaranjem troškova i obveza.

Primjerice, više vjerovnika postali su suvlasnici jednog poslovnog udjela kojeg je stečajni dužnik imao u drugom trgovačkom društvu. Rješenje o prijenosu još nije pravomoćno, a oni su već pozvani na skupštinu tog društva, umjesto stečajnog dužnika. Da li će odluke te skupštine biti valjane, ako se rješenje o prijenosu preinači u žalbenom postupku?

Prema odredbi čl. 193A. st.1.SZ neunovčena stečajna masa može se prenijeti isključivo na stečajne vjerovnike. To može u neravnopravan položaj staviti vjerovnike

stečajne mase koji nisu stečajni vjerovnici. U smislu odredbe čl. 85. st. 1. SZ, iz stečajne mase najprije se namiruju troškovi stečajnog postupka i ostale obveze stečajne mase.

U odredbi čl. 87. SZ navedena su potraživanja koja ulaze u ostale obveze stečajne mase (primjerice obveze zasnovane radnjama stečajnog upravitelja ili na drugi način, upravljanjem unovčenjem i podjelom stečajne mase i t.d).

Kako je stečajni postupak između ostalog i dinamičan poslovni poduhvat, obveze stečajne mase mogu nastajati i nastaju i nakon djelomičnih dioba, pa sve do održanja, a i nakon održanog završnog ročišta.

Moguće je da se prethodnim diobama isplatila većina ili sav novac realiziran unovčenjem stečajne mase, a dodatna sredstva nisu prikupljena upravo radi problema unovčenja stečajne mase.

To bi moglo rezultirati nemogućnošću podmirenja obveza stečajne mase i odgodom prijenosa neunovčene stečajne mase na vjerovnike, jer nisu namireni vjerovnici stečajne mase.

Kako je smisao odredbe čl. 193A SZ upravo ubrzanje postupka prijenosom neunovčene stečajne mase vjerovnicima, trebala bi postojati zakonska mogućnost da se neunovčena stečajna masa prenese i na vjerovnike stečajne mase, a ne samo na stečajne vjerovnike.

U odredbi čl. 193A. st. 2. SZ određeno je da pravni učinak rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase na vjerovnike nastupa pravomoćnošću tog rješenja. Ovaj članak se čini suvišnim, a i nejasno je što je u ovom kontekstu zakonodavac mislio pod pojmom pravni učinak.

U većim stečajnim postupcima, za očekivati je znatan broj žalbi. Posebice od nekih stranaka, i vjerovnika na koje je prenesena neunovčena stečajna masa bez očitovanja da su je voljni preuzeti. Svako rješenje kojim će žalba biti usvojena, u konačnici mijenja suvlasničke udjele drugih vjerovnika, što za posljedicu ima nužnost donošenja novog rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase.

Ne treba ni spominjati da na to rješenje ponovo teku žalbeni rokovi za sve vjerovnike,

2. IZJAŠNENJE O PREUZIMANJU NEUNOVEČENE STEČAJNE MASE

2.1. UPOZORENJE O IZJAŠNENJU

Odredbom članka 193B st.1SZ /također nova odredba iz ZID SZ 03/, se propisuje da će se u pozivu za završno ročište vjerovnici upozoriti na posljedice ako ne donesu odluku o neunovčenim dijelovima stečajne mase. Svaki sudionik može unaprijed, a najkasnije do završnog ročišta izjaviti da nije voljan preuzeti dio neunovčene imovine dužnika na koji bi imao pravo.

Čini se da će i ove odredbe u praksi proizvesti mnoga pitanja i poteškoće.

Rješenje o određivanju završnog ročišta treba javno objaviti u NN uz navođenje dnevnog reda, a čiji je minimalni sadržaj određen stavkom 1. čl. 193. Stečajnog zakona. Nadalje, u tom pozivu treba vjerovnike upozoriti na posljedice iz čl. 193A SZ, te ih upozoriti na izjašnjenje o preuzimanju neunovčene imovine na koju bi imali pravo.

Nejasno je zašto se zakonodavac u ovoj odredbi odlučio za termin "neunovčene imovine" dužnika. Posljedica toga je terminološka zbrka sadržana u čl. 193. 193A i 193B SZ. U čl. 193. st. 1. toč. 3. govori se o neunovčenim predmetima stečajne mase i o nenaplaćenim tražbinama, u čl. 193A, govori se o neunovčenoj stečajnoj masi, a u čl. 193B st. 1. o neunovčenoj imovini dužnika.

Iako su ovi pojmovi terminološki bliski nisu sadržajno potpuno identični.

Čini se da je najpravičnija formulacija iz čl. 193A SZ koja govori o neunovčenoj stečajnoj masi, što je u skladu s odredbom čl. 67. st. 1. SZ gdje se određuje pojam stečajne mase.

2.2. ROK ZA IZJAŠNENJE

Izjašnjenje o eventualnom preuzimanju neunovčenog dijela stečajne mase u skladu s odredbom čl. 193B st.1 SZ, stečajni vjerovnik može dati najkasnije do završnog ročišta.

Odredba nije dovoljno precizna.

Nejasno je naime, da li se izjašnjenje može dati do početka završnog ročišta, u tijeku završnog ročišta, ili do zaključenja završnog ročišta. Doslovnim tumačenjem trebalo bi zaključiti da se treba izjasniti do početka završnog ročišta, što nije prihvatljivo iz slijedećih razloga:

Obzirom da se na završnom ročištu odlučuje o neunovčenoj stečajnoj masi, jedna od mogućih odluka vjerovnika u pogledu toga je da se neovisno o svemu nastavi sa unovčenjem stečajne mase. Vjerovnici se nadalje mogu suglasiti samo o podjeli dijela neunovčene stečajne mase, dok o preostalom dijelu nisu postigli suglasnost. Zbog toga se prije zaključenja završnog ročišta ne može unaprijed znati koji bi konkretan predmet, potraživanje ili pravo iz neunovčene stečajne mase i u kojem dijelu pripao kojem vjerovniku.

Stoga je nelogično očekivati od vjerovnika da će se unaprijed odreći nekog svog prava bez da konkretno znaju o kakvom pravu se radi.

Iz navedenih razloga pojam "najkasnije do završnog ročišta", iz odredbe čl. 193B. st. 1. SZ trebalo bi tumačiti: najkasnije do zaključenja završnog ročišta.

Ovo upozorenje ima dodatni značaj u kontekstu čl. 193A, st. 4. SZ, gdje se određuje da osobe koje imaju udjela u dužniku, pod okolnostima navedenima u toj odredbi postaju suvlasnici stvari, odnosno sunositelji prava na nenaplaćenim tražbinama. O tome više u nastavku uz analizu odredbe čl. 193A. st. 4 SZ.

Izjašnjenje o nepreuzimanju stečajne mase važno je i jer u rješenju stečajnog suca kojim se ta masa prenosi na stečajne vjerovnike, također se treba odlučiti o eventualnom dijelu neunovčene stečajne mase koja postaje imovinom Republike Hrvatske.

2.3. OSOBE KOJE SE IZJAŠNJAVAJU

U pozivu za završno ročište vjerovnici će se upozoriti na mogućnost izjašnjenja o preuzimanju dijela neunovčene stečajne mase pravo očitovati volju o preuzimanju dijela neunovčene stečajne mase svakako bi trebalo pripasti i osobama koje su imale udjela u stečajnom dužniku, ako bi imale pravo na višak pri završnoj diobi u smislu odredbe čl. 195 SZ.

Ukoliko okolnosti ukazuju da bi se pri završnoj diobi punoj visini mogli namiriti svi stečajni vjerovnici, u pozivu za završno ročište i osobe koje imaju udjela u dužniku trebale bi biti upozorene da se mogu unaprijed, a najkasnije do završnog ročišta izjasniti da li su voljne preuzeti dio neunovčene imovine dužnika, na koju bi imale pravo.

Uporište za ovakav stav nalazimo u odredbi čl. 378.,370. i 472. Zakona o trgovačkim društvima.

Osobe koje su imale udjele u stečajnom dužniku imaju pravo na onaj dio viška pri završnoj diobi, koji bi im pripao u slučaju likvidacije izvan stečajnog postupka (čl.195.SZ).Takva likvidacija provodi se prema navedenim odredbama ZTDa koje određuju da skupština, na temelju prijedloga za diobu, donosi odluku o podjeli imovine društva članovima razmjerno njihovim udjelima(dionicama). Poziv za skupštinu, zajedno s dnevnim redom ,javno se objavljuje pa se članovi društva se mogu očitovati o volji za preuzimanje imovine društva. To pravo im pripada u likvidacijskom, a trebalo bi i u stečajnom postupku.

2.4. NEIZJAŠNJAVANJE O PREUZIMANJU

Vjerovnici mogu najkasnije do završnog ročišta izjaviti da nisu voljni preuzeti dio neunovčene stečajne mase na koju bi imali pravo (čl.193.b.SZ),nakon čega će stečajni sudac rješenjem odlučiti da se ona prenese na vjerovnike razmjerno nenamirenim iznosima njihovih utvrđenih tražbina (čl.193.a.st.1.SZ). Iz navedenog proizlazi da se neunovčena stečajna masa prenosi i na vjerovnike koji se nisu očitovali da li su je voljni preuzeti.

Vjerovnici se pozivaju samo na negativno izjašnjenje, da nisu voljni preuzeti dio neunovčene stečajne mase. Iz toga se, a contrario zaključuje da su svi ostali vjerovnici koji se nisu izrijekom u roku odrekli tog prava, voljni preuzeti dio neunovčene stečajne mase. Ovakvo zakonsko rješenje u suprotnosti je s načelom slobode uređivanja obveznih odnosa, slobodne i ozbiljne izjave volje te posebice s načelom dispozitivnosti. Iako je stečajni postupak vanparnični, u njemu se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku. Prijava potraživanja stečajnog vjerovnika je zahtjev za novčanom isplatom ,analogna tužbenom zahtjevu. Sud odlučuje u granicama zahtijeva (čl.2.ZPPa),pa ne može bez

očitovanja volje vjerovnika , umjesto novčane isplate odrediti predaju dijela neunovčene imovine.

Daljnja ozbiljna posljedica toga je da vjerovnik prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu, stupa na mjesto stečajnog dužnika u sve postupke vezane uz tu imovinu, neovisno o pristanku protivne stranke (čl.193.a st.6.SZ) i očitio mimo svoje volje. Prijenos vlasništva takve imovine može u konačnici biti veći rashod nego prihod. Prema tome, prijava tražbine za novčanom isplatom u stečaju ,može mimo volje vjerovnika , rezultirati financijskim gubitkom.

U mnogim stečajnim postupcima, a naročito stečajnim postupcima s velikim brojem vjerovnika, vjerovnici su procesno pasivni ili jednostavno nisu dovoljno informirani. Pozivi za skupštinu vjerovnika najčešće se objavljuju samo u Narodnim novinama i na oglasnoj ploči suda .

Stoga je i broj vjerovnika koji se iz bilo kojeg razloga uopće neće očitovati o preuzimanju neunovčenog dijela stečajne mase, potencijalno značajan.

3. OBVEZE STEČAJNIH VJEROVNIKA PREMA VJEROVNICIMA OSPORENIH I ODGOĐENIH TRAŽBINA

Stavak 3. čl. 193A sigurno će dodatno destimulirati vjerovnike da preuzmu dio neunovčene stečajne mase. Ovom odredbom se propisuje da na te vjerovnike prelaze i obveze prema vjerovnicima osporenih tražbina i tražbina vezanih uz odgodni uvjet, za koje ti vjerovnici – preuzimatelji neunovčene stečajne mase, odgovaraju kao solidarni dužnici do visine vrijednosti na njih prenesenog dijela stečajne mase.

Radi lakšeg razumijevanja poslužit ćemo se primjerom. Pretpostavimo da je 100 vjerovnika preuzelo rješenjem stečajnog suca neunovčeni dio stečajne mase koja se sastoji od nenaplaćene tražbine u iznosu od 100.000,00 kn.

Tih 100 vjerovnika u smislu odredbe čl. 193A st. 6. SZ stupaju na mjesto stečajnog dužnika u tu parnicu i postaju solidarni vjerovnici u odnosu na tuženika. Način na koji će voditi parnicu, snositi troškove postupke, imenovati jednog ili više punomoćnika itd., samo su neki od problema s kojima će se ti vjerovnici morati suočiti.

Obzirom da se radi o parničnom postupku moguć je i negativan ishod – odbijanja tužbenog zahtijeva. Kako su ti vjerovnici, (u toj pravnoj stvari tužitelji), stupili na mjesto stečajnog dužnika u tom postupku, morati će i solidarno snositi troškove cijelog postupka tuženiku.

Znatno složenija i neizvjesnija situacija nastupiti će u slučaju da više vjerovnika preuzme dio neunovčene mase koju predstavlja određena nekretnina ili pokretnina.

Iz iznesenog može se zaključiti da neće biti rijetke situacije u kojima se vjerovnici neće odlučiti za preuzimanje dijela neunovčene stečajne mase.

Takva neatraktivna imovina, koja po sili zakona odredbom čl. 193B st. 2. SZ postaje vlasništvo Republike Hrvatske mogla bi predstavljati teret, a kroz eventualno vođenje parnica i snasjanje troškova oko održavanja, čuvanja i sl. razne imovine, upitna je i ekonomska isplativost.

4. OBVEZE PREMA OSOBAMA KOJE IMAJU UDJELE U STEČAJNOM DUŽNIKU

Prema odredbi čl. 193A st. 4. SZ ako procijenjena vrijednost neunovčene stečajne mase prelazi ukupan iznos nenamirenih tražbina stečajnih vjerovnika, suvlasnicima stvari, sunositeljima prava, odnosno solidarnim vjerovnicima razmjerno toj razlici i zajedno sa stečajnim vjerovnicima, postaju osobe koje imaju pravu da im se preda višak utroška imovine stečajnog dužnika nakon namirenja tražbine stečajnih vjerovnika(čl. 195. SZ).

Jedan od ključnih pojmova u ovoj odredbi je procijenjena vrijednost neunovčene stečajne mase.

Neunovčenu stečajnu masu najčešće predstavlja imovina koja se ni nakon više pokušaja i kroz duže vrijeme nije mogla unovčiti, ili su to nenaplaćene tražbine (primjerice dugi složeni parnični postupci).

Postavlja se pitanje kako procijeniti vrijednost takve neunovčene stečajne mase?

Jedan od zadataka stečajnog upravitelja još na samom početku stečajnog postupka je i procjena stečajne mase. Takve procjene mogu biti složene ,skupe, a rezultati često nisu odgovarajući.

Sada se međutim na kraju postupka zahtjeva dodatna procjena: vrijednosti neunovčene stečajne mase.

Poslužimo se ponovno primjerom. Kolika bi bila vrijednost nenaplaćene tražbine gdje je tužbeni zahtjev 100.000,00 kn. Svakako da vrijednost takvog nenaplaćenog potraživanja u trenutku stjecanja ovršnog naslova za prema odgovarajuće solventnom ovršeniku iznosi 100.000,00 kn. Međutim ,u trenutku preuzimanja takvog potraživanja od strane vjerovnika eventualni uspjeh u parnici i naplata su neizvjesni. Stoga je i vrijednost takve neunovčene stečajne mase nemoguće egzaktno utvrditi.

Ako je tome tako, kako se onda može utvrditi da procijenjena vrijednost neunovčene stečajne mase prelazi ukupan iznos nenamirenih tražbina? Prema odredbi čl. 194A. st. 4. SZ, suvlasnicima te stvari, odnosno sunositeljima prava, odnosno solidarnim vjerovnicima razmjerno toj razlici zajedno sa stečajnim vjerovnicima postaju osobe koje imaju udjele u stečajnom dužniku.

Oni to naravno postaju u istom trenutku kada ta prava stječu i stečajni vjerovnici. Očito je da bi se ti odnosi trebali utvrditi u rješenju stečajnog suca iz čl. 193A. st. s. SZ.

U toj se odredbi međutim ne navodi da će stečajni sudac rješenjem odlučiti o prijenosi neunovčene stečajne mase i na osobe iz čl. 195. SZ, već se isključivo govori o prenošenju na vjerovnike.

Obzirom da se kategorija procijenjene vrijednosti neunovčene stečajne mase pojavljuje kao kriterij prema kojem će osobe koje su imale udjela u dužniku steći vlasništvo nad dijelom neunovčene stečajne mase, pitanje je tko i u kojoj formi utvrđuje procijenjenu vrijednost neunovčene stečajne mase.

Očito da bi to trebao učiniti stečajni sudac rješenjem, a na temelju nalaza sudskog vještaka. Protiv takvog rješenja pravo žalbe imali bi svi vjerovnici, kao i osobe iz čl. 195. SZ, dakle osobe koje imaju udjele u dužniku. Svi oni imaju nesporan pravni interes – stjecanje vlasništva nad neunovčenim dijelom stečajne mase. U kontekstu ranije iznesenih ozbiljnih primjedbi na mogućnosti i metode procjene vrijednosti neunovčene stečajne mase, lako ćemo zaključiti da bi sporovi iz takvih situacija bili vrlo složeni i krajnje neizvjesni. Primjera radi: koliko vrijedi neunovčena stečajna masa koju predstavlja nekretnina koja se nije mogla prodati ni na nakon desetak oglašavanja kroz tri godine?

To pitanje može rezultirati cijelim nizom sporova, vještačenja i nadvještačenja, Tržna cijena je samo i jedino ona koja je postignuta prodajom stvari na tržištu. Ovdje prodaje nije bilo, jer je taj dio stečajne mase neunovčen.

U isto vrijeme njezina procijenjena vrijednost je kriterij prema kojem osobe koje imaju udjele u dužniku mogu steći suvlasnički dio, odnosno mogu postati solidarni vjerovnici na tom dijelu stečajne mase. Odredba čl. 193A st. 4 SZ ima još jednu grešku sadržanu u pojmu: višak utroška imovine stečajnog dužnika nakon namirenja tražbina stečajnog vjerovnika (čl. 195.) Prvenstveno treba semantički analizirati riječ utrošak.

Ona dakle označava novac ili druge stvari koje su u nešto ili radi nečega utrošene (potrošene i sl.) Stoga u tom značenju pojam “višak utroška imovine” nema semantički ni logični smisao.

Ukoliko se radi o tiskarskoj grešci, te je umjesto riječi utrška, (kupovnine; utržak : rezultat trženja, trgovanja ili sl.) tiskana kriva riječ utroška, situacija je nešto drugačija, ali nažalost nezadovoljavajuća.

Čini se da bi se riječ utrošak trebala brisati iz navedene odredbe.

Taj argument zasnovan je na odredbi čl. 195. SZ, koji navodi samo termin višak, a koji se odnosi na višak stečajne mase, a nikako na višak utroška imovine stečajnog dužnika.

U odnosu na prijenos neunovčene stečajne mase, osobe koje su imale udjela u dužniku su u neravnopravnom položaju prema stečajnim vjerovnicima. Odredbom čl. 193B st. 1 SZ vjerovnicima je ostavljena mogućnost izjasniti da li su ili nisu voljni preuzeti dio neunovčene stečajne mase na koju bi imali pravo. Odredba čl. 193A, st. 4. SZ određuje međutim, da osobe koje su imale udjela u dužniku pod uvjetima iz navedenog članka postaju suvlasnici stvari, sunositelji prava, odnosno solidarni vjerovnici na neunovčenoj stečajnoj masi, bez prethodnog očitovanja o volji da to postanu. Štoviše njihova situacija dodatno je otežana odredbom čl. 193.A st. 6. stečajnog zakona koja određuje da takve osobe stupaju na mjesto stečajnog dužnika u sve postupke u kojima je dužnik sudjelovao u vezi s prenesenim dijelom imovine prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu, a neovisno o pristanku protivne strane.

5. ŽALBA PROTIV RJEŠENJA U PRIJENOSU NEUNOVEČENE STEČAJNE MASE

Odredbom čl. 193A. st. 5. SZ propisano je da protiv rješenja stečajnog suca kojim je na stečajne vjerovnike prenesena neunovčena stečajna masa, pravo na žalbu imaju vjerovnici, stečajni upravitelj i osobe koje imaju udjela u stečajnom dužniku.

Pored žalbenih razloga vezanih uz odgovarajuću primjenu odredaba ZPP-a, vjerovnici mogu isticati i žalbene razloge, vezane uz odredbu članka 193A i 193B SZ. Neki od žalbenih razloga mogli bi biti:

1. prijenos vlasništva neunovčene stečajne mase nije izvršen razmjerno nenamirenim iznosima tražbina utvrđenim u stečajnom postupku,
2. prijenos je izvršen na stečajnog vjerovnika čija tražbina nije pravomoćno utvrđena ili je osporena,
3. pogrešna je procjena vrijednosti neunovčene stečajne mase koja za posljedicu ima pogrešno utemeljeno pravo da se osobama iz čl. 195. SZ preda višak imovine stečajnog dužnika nakon punog namirenja svih stečajnih vjerovnika.
4. stečajni vjerovnik ne želi preuzeti dio neunovčene stečajne mase koja mu je rješenjem prenesena (nije se prethodno o tome očitovao)
5. rješenje je doneseno suprotno izjavi stečajnog vjerovnika da nije voljan preuzeti dio neunovčene stečajne mase na koju bi imao pravo.

Žalbeni razlozi navedeni pod brojem 4 i 5 imaju posebno značenje u kontekstu odredbe čl. 193A st. 6 SZ gdje je određeno da takav vjerovnik stupa na mjesto stečajnog dužnika u sve postupke u vezi s prenesenim dijelom imovine prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu.

Odredbom čl.193.b.SZ određeno da vjerovnik može unaprijed, a najkasnije do završnog ročišta, izjaviti da nije voljan preuzeti dio neunovčene stečajne mase, na koju bi imao pravo. Moguće je da se vjerovnik o tome nije uopće očitovao, jer nije niti imao saznanja o završnom ročištu, za koje je poziv javno objavljen, ali mu nije osobno dostavljen. Vjerovnik međutim ne želi preuzeti vlasništvo nad dijelom neunovčene stečajne mase koja mu je već prenesena nepravomoćnim rješenjem stečajnog suca (o tome više u ovoj knjizi u dijelu 2.4. Neizjašnjavanje o preuzimanju).

Treba razmotriti eventualnu osnovanost takvog žalbenog razloga. U suprotnom, bili bi narušeni neki od temeljnih pravnih načela: sloboda uređivanja obveznih odnosa, slobodne i zbiljne izjave volje, načelo dispozitivnosti, itd.

Pravo na žalbu protiv rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase ima i stečajni upravitelj i to u svoje ime i račun, te u ime i za račun stečajnog dužnika kao njegov zakonski zastupnik.

Stečajni upravitelj, kao jedno od tijela stečajnog postupka, ima prema odredbi čl. 29. SZ, pravo na nagradu za rad i naknadu troškova. U tom smislu on je i vjerovnik stečajne mase, jer njegova nagrada i naknada troškova predstavljaju troškove stečajnog postupka koje terete stečajnu masu.

Stoga prijenos neunovčene stečajne mase na vjerovnike može rezultirati nemogućnošću punog namirenja nagrade za rad i naknade troškova stečajnog upravitelja.

Nesporno je da žalbu može podnijeti i stečajni upravitelj u ime i za račun stečajnog dužnika. Žalbu nadalje mogu podnijeti i osobe iz odredbe iz čl. 195. SZ⁶.

I ova odredba je dodatni argument u pravcu obveze javnog objavljivanja rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase.

Kako je krug žalbenih ovlaštenika izuzetno širok, osobna dostava bila bi vrlo složena i znatno bi produžavala tijek postupka. Također je u nekim situacijama nemoguće sa sigurnošću utvrditi koje su sve osobe imale udjele u stečajnom dužniku obzirom da se često knjige udjela vode neažurno, nepropisno ili ih uopće nema.

U smislu odredbe čl. 9. st. 3. SZ javno se priopćenje (u ovom slučaju objava rješenja u NN) smatra valjanim dokazom da je dostava obavljena svim sudionicima čak i onda kad ovaj zakon propisuje posebnu dostavu.

U pogledu objave i dostave ovog rješenja vjerojatno najpragmatičnije bilo bi da se rješenje o prijenosu neunovčene stečajne mase osobno dostavi svim osobama na kojima se neunovčena stečajna masa prenaša, te da se također javno objavi u NN u smislu odredbe čl. 9. st. 3. SZ.

6. STUPANJE NA MJESTO STEČAJNOG DUŽNIKA

Odredbom članka 193A. st. 6. SZ propisano je da osobe iz stavka 1. i 4. ovog članka (vjerovnici na koje se prenaša neunovčena stečajna masa i osobe koje su imale udjele u stečajnom dužniku, te im pripada pravo na višak pri završnoj diobi op. a.), stupaju na mjesto stečajnog dužnika u sve postupke u kojima je dužnik sudjelovao u vezi s prenesenim dijelom imovine prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu i neovisno o pristanku protivne stranke.

Ova odredba u izričitoj je suprotnosti sa odredbom iz stavka drugog istog članka 193.a SZ . gdje se određuje da pravni učinak rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase nastupa njegovom pravomoćnošću. Stupanje u postupak umjesto stečajnog dužnika, prije pravomoćnosti rješenja o prijenosu, nesumnjivo je pravni učinak rješenja, čiji pravni učinci ne mogu nastupiti prije njegove pravomoćnosti .

Potrebno je istaći da pod određenim okolnostima, stečajni vjerovnici stupaju na mjesto stečajnog dužnika i neovisno i o svojoj volji.

Ako se stečajni vjerovnik nije (uopće) očitovao da li je voljan preuzeti dio neunovčene stečajne mase, temeljem odredbe čl. 193.a st.1. u vezi čl.193.b SZ ,stečajni će sudac donijeti rješenje o prijenosu koje obuhvaća i tog vjerovnika (o tome više u dijelu ove knjige pod 2.4. Neizjašnjavanje o preuzimanju).

Odredba u stupanju na mjesto stečajnog dužnika znači prisilno stjecanje obveza prije upitnog stjecanja prava.

⁶ Čl. 195 SZ NN 123/2000 glasi, Ako se pri završnoj diobi u punoj visini namiriti tražbine svih stečajnih vjerovnik, stečajni upravitelj će preostali višak predati dužniku pojedincu. Ako je dužnik pravna osoba, upravitelj će svakoj osobi koja ima udjela u dužniku dati onaj dio viška, na koji bi imala pravo u slučaju likvidacije izvan stečajnog postupka

Kako stupiti u postupak vezan uz imovinu, na mjesto vlasnika /stečajnog dužnika/ prije nego što se postane vlasnikom /rješenje o prijenosu još nije pravomoćno?/ i to još ravnopravno sa više drugih vjerovnika.

Ispunjavanje takvih obveza može iziskivati trošak (vođenja postupaka, održavnja stvari itd). Moguće je da radi žalbe ,po pravomoćnosti rješenja, toj osobi i ne pripadne pravo vlasništva nad dijelom neunovčene stečajne mase.

Financijski efekt dakle može biti negativan.

Posebno je pitanje vrsta postupaka u koje osoba iz rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase mora stupiti, imajući u vidu zakonsku formulaciju sve postupke. To bi se očito trebalo odnositi na upravne postupke, kao i na sudske postupke. Imajući u vidu različitost postupovnih pravila u takvim postupcima postavlja se i pitanje primjene prava, obzirom da navedena odredba određuje stupanje u postupak neovisno o pristanku protivne stranke. Da li će ova odredba stečajnog zakona biti primijenjena kao *lex specialis* i *lex posterior*, te na taj način derogirati moguće protivne odredbe koje reguliraju pristanak protivne stranke, i stupanje pravnog slijednika u određeni postupak itd.

(O postupcima vezanim za stjecanje poslovnog udjela ,vidjeti u dijelu ove knjige pod : 1)Rješenje o prijenosu neunovčene stečajne mase.)

Na ova pitanja, tek će praksa moći djelomično odgovoriti.

Čini se da niti termin: neovisno o pristanku protivne stranke ,nije najprikladniji. Nije nužno da u svim postupcima u vezi s imovinom, stečajni dužnik ima protivnu stranku. To može biti i druga stranka, sudionik, jedinica lokalne uprave(npr u postupku izdavanja građevinske dozvole) i slično.

7. POLOG ZA SPOROVE STEČAJNOG DUŽNIKA

Odredbom čl. 193A st. 7. stečajnog zakona određeno je da će se u rješenju o prijenosu neunovčene stečajne mase odrediti, da će stečajni dužnik u sudski polog položiti novčana sredstva u visini vrijednosti sporova koji se vode u trenutku donošenja ovog rješenja.

Ova odredba je formulirana analogno odredbi čl. 194. SZ gdje se određuje da će iznose koji su odvojeni prigodom završne diobe, stečajni upravitelj uz suglasnost stečajnog suda, a za račun zainteresiranih osoba, položiti kod suda ili javnog bilježnika.

Zainteresirane osobe u smislu odredbe članka 194. svakako su vjerovnici koji su pravovremeno pokrenuli parnicu na koju su upućeni, a do završne diobe njihove tražbine nisu pravomoćno utvrđene. Također to su vjerovnici čije su tražbine vezane uz odgodni uvjet koji nije nastupio od trenutka završne diobe.

Odredba čl. 193A st. 7. SZ je neprecizna.

Prvenstveno treba istaći da se govori o novčanim sredstvima u visini sporova koji se vodi u trenutku donošenja rješenja o prijenosu neunovčene stečajne mase. Moguće da se u trenutku donošenja tog rješenja vode i sporovi o nenaplaćenim tražbinama u

kojima je stečajni dužnik tužitelj, Doslovnim tumačenjem navedene odredbe, iznos nenaplaćene tražbine koji predstavlja visinu vrijednosti spora, trebao bi stečajni dužnik položiti u sudski polog.

U isto vrijeme, ta ista nenaplaćena tražbina prenosi se rješenjem stečajnog suca kao dio neunovčene stečajne mase.

Stečajni dužnik bi u sudski polog trebao dakle položiti samo novčana sredstva u visini vrijednosti sporova u kojima je on tuženik, a očito ne i gdje je stečajni dužnik tužitelj, jer je to potraživanje preneseno vjerovnicima.

Polaganje novčanih sredstava u sudski polog ne jamči međutim tužiteljima stečajnog dužnika, potpunu zaštitu u slučaju dobivanja spora. To stoga što ova odredba određuje polaganje samo sredstava u visini vrijednosti spora, ali ne i kamata, te troška postupka.

Kamate i trošak mogli bi tužitelji naplatiti od vjerovnika na koje je prenesena neunovčena stečajna masa, ako vrijednost prenesene imovine došije iznos kamata i troška postupka, Temeljem odredbe čl. 19A. st. 3 SZ. vjerovnici na koje je prenesena neunovčena stečajna masa, su solidarni dužnici vjerovnicima osporenih tražbina do visine vrijednosti na njih prenesenog dijela stečajne mase. Njihova odgovornost nije limitirana visinom vrijednosti spora, kako je navedeno u stavku 7. istog članka, već je limitirana isključivo vrijednošću prenesenog dijela stečajne mase.

Iz navedenog proizlazi da su vjerovnici koji vode spor protiv stečajnog dužnika dvostruko osigurani:

1. novčanim sredstvima u sudskom pologu u visini vrijednosti spora i
2. neunovčenom stečajnom masom prenesenom na vjerovnike.

8. DIJELOVI NEUNOVČENE STEČAJNE MASE KOJI POSTAJU IMOVINA REPUBLIKE HRVATSKE

U smislu odredbe čl. 193B st. 2. SZ, određeno je da dijelovi neunovčene imovine za koju su pojedini vjerovnici izjavili da ih nisu voljni preuzeti, pravomoćnošću rješenja iz čl. 193A SZ postaju imovinom Republike Hrvatske.

U tekstu Zakona objavljenom u Narodnim novinama br.123 iz 2003.g. potkrala tiskarska ili redakcijska greška u odnosu na ovu odredbu. Tekst čl. 193B. st. 2. SZ doslovce glasi: Dijelovi neunovčene imovine dužnika za koje su pojedini vjerovnici izjavili u smislu stavka 7. ovog članka da ih nisu voljni preuzeti pravomoćnošću rješenja iz stavka 1. ovog članka postaju imovinom Republike Hrvatske.

Članak 193B SZ ima samo dva članka, dakle nema čl. 7., a u stavku prvom ne govori se o rješenju o prijenosu neunovčene stečajne mase, već o pozivu za završno ročište.

Ova greška može se razriješiti na način da se do ispravke ove odredbe ona primjenjuje i tumači na slijedeći način: dijelovi neunovčene imovine dužnika za koju su pojedini vjerovnici izjavili u smislu stavka 1. čl. 193 ovog zakona, da ih nisu voljni

preuzeti, pravomoćnošću rješenja iz stavka 1. čl. 193A ovog Zakona, postaju imovinom Republike Hrvatske.

Vjerovnici mogu steći dio neunovčene stečajne mase i bez prethodne izjave o prihvatu. Republika Hrvatska može međutim steći samo dio umjesto vjerovnika koji se izrijekom odrekao prava na stjecanje. Za taj dio ne uvećava se diobna masa drugim vjerovnicima, već se on prenosi RH .

Kako će se u pravilu raditi o ostacima ostataka neunovčene i nepodijeljene stečajne mase, ekonomska svrha ove odredbe je vrlo upitna .